

Факултет ПравниУНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
Веће научних области правно-
економских наука

(Број захтева)

(Назив већа научне области коме се захтев упућује)

(Датум)

ЗАХТЕВ**за давање сагласности на реферат о урађеној докторској дисертацији**

Молимо да, сходно члану 46. ст.5. тач. 4. Статута Универзитета у Београду ("Гласник Универзитета", број 131/06), дате сагласност на реферат о урађеној докторској дисертацији кандидата

Мр Иване (Живорад) Ракић

(име, име једног од родитеља и презиме)

КАНДИДАТ **Мр Ивана (Живорад) Ракић**

(име, име једног од родитеља и презиме)

пријавила је докторску дисертацију под називом: **„Концентрација привредних субјеката у Републици Србији са освртом на право Европске уније“**из научне области: пословноправнаУниверзитет је дана 27. октобра 2009.
године

својим актом под бр. 02612-21/138-09

дао сагласност на предлог теме

докторске дисертације која је гласила:

„Концентрација привредних субјеката у Републици Србији са освртом на право Европске уније“

Комисија за оцену и одбрану докторске дисертације кандидата

Мр Иване (Живорад) Ракић

(име, име једног од родитеља и презиме)

образована је на седници одржаној 26. маја 2014. одлуком Факултета под бр. 03-1210/2, у саставу:

Име и презиме члана комисије

звање

научна област

1. др Весна Бесаровић

редовни професор

пословноправна

2. др Борис Беговић

редовни професор

економска анализа права и
микроекономија3. др Владимир Павић

редовни професор

међународноприватна

4. др Душан Поповић

ванедни професор

пословноправна

5. др Сања Данковић Степановић

ванедни професор

међународно правна

Наставно-научно веће факултета прихватило је извештај Комисије за оцену и одбрану докторске дисертације на

седници одржаној дана 22. септембра 2014. године .

ДЕКАН ФАКУЛТЕТА

професор др Сима Аврамовић

- Прилог: 1. Извештај комисије са предлогом.
2. Акт Наставно-начног већа факултета о усвајању извештаја.
3. Примедбе дате у току стављања извештаја на увид јавности, уколико је таквих примедби било.

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ
Београд, 07. јули 2014. године

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ПРАВНОГ ФАКУЛТЕТА УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

Одлуком Наставно-научног већа Правног факултета Универзитета у Београду донетој на седници одржаној 26.05.2014. године именовани смо за чланове Комисије за преглед и оцену докторске дисертације кандидата **мр Иване Ракић**, под насловом **„КОНЦЕНТРАЦИЈЕ ПРИВРЕДНИХ СУБЈЕКТА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ СА ОСВРТОМ НА ПРАВО ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ“**. Након увида у докторску дисертацију, подносимо Већу следећи

РЕФЕРАТ О ЗАВРШЕНОЈ ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

1. Основни подаци о кандидату и дисертацији

Мр Ивана Ракић је рођена 1982. године у Лозници, где је завршила основну школу и гимназију. Основне студије на Правном факултету Универзитета у Београду уписала је 2001. године, а дипломирала је у септембру 2005. године са општим успехом 9,00. Добитник је награде Фонда „Др Драгољуб Атанацковић“, као најбољи студент на правосудном смеру.

Последипломске магистарске студије на Правном факултету Универзитета у Београду уписала је 2005. године (Смер привредноправних наука), а магистарску тезу *Преузимање акционарских друштава у Србији са освртом на право Европске уније* одбранила је 2008. године.

За време магистарских и докторских студија била је стипендиста Министарства за науку и технолошки развој, односно Министарства просвете и науке, а као стипендиста је била ангажована у Институту за упоредно право, на пројектима „Право СЦГ и међународне судске институције“ и „Српско и европско право – упоређивање и усаглашавање“.

У Институту за упоредно право ради од 2011. године, када се запослила као истраживач-приправник, а 2012. године стекла је звање истраживач-сарадник. Аутор је већег броја научних радова на српском и енглеском језику, из различитих области права, који су објављени у тематским зборницима и домаћим часописима. Учествовала је и на неколико пројеката Института за упоредно право. Говори енглески језик и служи се француским језиком.

Мр Ивана Ракић је објавила следеће научне радове:

1. „Европски суд правде“, *Страни правни живот*, бр. 1-2/2007, стр. 246-255.
2. „Међународни суд правде“, *Страни правни живот*, бр. 3/2008, 77-98.
3. „Осврт на преузимање акционарских друштава у Србији“, *Правни живот*, бр. 12/2009, 389-401.
4. „Control of Concentrations in the Republic of Serbia“, *Serbian Law in Transition*, Monika Milošević (ed.), Institute of Comparative Law, Belgrade, 2009, стр. 101-128.
5. „Контрола концентрација у Републици Хрватској“, *Право и привреда*, бр. 10-12/2010, стр. 254-266.
6. „Пракса Европске комисије и Суда правде у примени аргумента друштва у финансијским тешкоћама у поступку контроле концентрација“, *Страни правни живот*, бр. 1/2011, стр. 289-314.
7. „Употреба аргумента друштва у финансијским тешкоћама у контроли концентрација у праву Сједињених Америчких Држава“, *Право и привреда*, бр. 1-3/2011, стр. 67-84.
8. „Право првог издавача слободног дела“, *Право и привреда*, бр. 10-12/2011, стр. 94-108.
9. „Утврђивање релевантног тржишта – осврт на заблуду из случаја *Cellophane*, *Анали*, 1/2012, стр. 416-430.
10. „Relevant market definition and SSNIP test under the 2010 US Horizontal Merger Guidelines“, *Страни правни живот*, бр. 3/2012, стр. 95-104.
11. „Органска производња“, *Усклађивање права Републике Србије са правним тековинама ЕУ: приоритети, проблеми, перспективе*, Александра Рабреновић, Јелена Ћеранић (ур.), Институт за упоредно право, Београд, 2012, стр. 39-54.
12. „Дефинисање теста претпостављеног монополисте у праву конкуренције Европске уније“, *Европско законодавство*, бр. 42/2012, стр. 139-152.
13. „Екстерна ревизија у јавном сектору – пример Хрватске“, *Страни правни живот*, бр. 275-290.
14. са Александром Рабреновић *et al.*, „Историјски развој механизма за спречавање корупције у земљама југоисточне Европе“, *Правни механизми спречавања корупције у југоисточној Европи: са посебним освртом на сектор одбране*, Александра Рабреновић (ур.), Институт за упоредно право, Београд, 2013, стр. 13-37.
15. „Интерна и екстерна ревизија“, *Правни механизми спречавања корупције у југоисточној Европи: са посебним освртом на сектор одбране*, Александра Рабреновић (ур.), Институт за упоредно право, Београд, 2013, стр. 143-174.
16. „Медији у Француској“, *Увод у право Француске*, Оливер Николић, Владан Петров (ур.), Институт за упоредно право/Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2013, стр. 207-225.
17. „Примена прописа о контроли концентрација на структурне везе – осврт на предлог Европске комисије“, *Право и привреда*, бр. 4-6/2014, стр. 523-536.

Докторска дисертација мр Иване Ракић „**Концентрације привредних субјеката у Републици Србији са освртом на право Европске уније**“ написана је на 309 страница компјутерски обрађеног текста и 28 страница литературе, у којој су наведене 202 библиографске јединице у наслову „Литература“, 58 законских и подзаконских прописа у Републици Србији, ЕУ и осталих страних правних извора, 87 одлука и других правних аката Комисије за заштиту конкуренције, Европске комисије, Суда правде и Општег суда ЕУ, као и шест релевантних интернет сајтова у делу под насловом „Правни извори“. Дисертација је подељена у пет делова (Појам и основне карактеристике концентрација; Значај концентрација привредних субјеката; Релевантно тржиште; Облици концентрација; Поступак контроле концентрација), праћених Уводним разматрањима и Закључком.

2. Предмет и циљ дисертације

Контрола концентрација представља веома важан, трећи стуб политике заштите конкуренције у Републици Србији, јер се применом прописа о контроли концентрација могу забранити концентрације којима се нарушава конкуренција на тржишту, посебно стицањем или јачањем доминантног положаја тржишних учесника. Концентрације могу нарушити конкуренцију стварањем неповољних тржишних структура које представљају основе за неконкурентна тржишна понашања (закључивање рестриктивних споразума и злоупотребу доминантног положаја), тако да је контрола концентрација, како објашњава кандидат мр Ивана Ракић, веома значајан инструмент за очување конкурентних тржишних структура које могу да генеришу повољне ефекте по економску ефикасност и тиме по друштвено благостање.

Спровођењем концентрација остварују се бројне користи за учеснике на тржишту и за привреду, будући да концентрације олакшавају реорганизацију и повезивање учесника на тржишту, јачају њихову конкурентност и унапређују њихове перформансе, а дисциплиновањем управе, унапређују и корпоративно управљање. Ипак, концентрације могу негативно утицати на тржишну структуру и нарушити конкуренцију, на штету потрошача, због чега кандидат сматра да је важно детаљно се упознати са овом специфичном области права конкуренције, дати оцену о решењима права Републике Србије и утврдити да ли се постојећа решења могу унапредити како би се побољшала заштита конкуренције.

Предмет ове дисертације отуда јесте контрола концентрација привредних субјеката у Републици Србији са освртом на контролу концентрација у Европској унији. Мр Ивана Ракић је анализирао одредбе Закона о заштити конкуренције из 2009. године и других прописа којима се уређује контрола концентрација у Србији, и упоређивала их са правилима која постоје у праву конкуренције ЕУ. Истраживање је извршено како би се представили и критички анализирали одређени проблеми који се јављају приликом примене правила о контроли концентрација, и ефекти примене ових правила на заштиту конкуренције и на повезивање учесника на тржишту.

Оваква анализа, по мишљењу кандидата, сматра се пожељном и због процеса приступања Србије ЕУ, будући да Србија има обавезу да усклади своје законодавство са прописима ЕУ и да тако усклађене прописе правилно примењује. У дисертацији се наводи да је контрола концентрација у Србији уређена по угледу на право Европске уније, односно у складу са Уредбом ЕУ о контроли концентрација између учесника на тржишту из 2004. године, којом су на нивоу ЕУ регулисане оне концентрације које могу угрозити конкуренцију на јединственом тржишту ЕУ. Прихватајући решења Уредбе ЕУ у Закону о заштити конкуренције, Србија је наставила процес приближавања правном систему у ЕУ у области права конкуренције и истовремено се сврстала у ред земаља које имају модерне прописе о контроли концентрација и заштити конкуренције.

Циљ дисертације јесте да се поред излагања правног режима контроле концентрација, да и критички осврт на постојећа решења у Републици Србији и укаже на она правила о контроли чијом применом се може ваљано заштити конкуренција на тржишту. Због тога се у дисертацији указује на она решења у праву Србије која би се могла унапредити и упућују се одређени предлози за унапређење тих решења. Кандидат наводи да су предложена побољшања у складу са правом ЕУ и да могу допринети већој заштити конкуренције на тржишту и лакшем повезивању учесника на тржишту. Таквом анализом кандидат указује и на проблеме који се јављају приликом примене и тумачења прописа у поступку контроле, упућивањем на релевантну праксу Комисије за заштиту конкуренције, Европске комисије и судова ЕУ, као и на схватања која постоје у академским радовима.

У циљу сагледавања бројних проблема са којима се суочавају законодавац, приликом одлучивања о правном режиму контроле, и надлежно тело, у поступку оцене концентрација, основни предмети проучавања ове дисертације јесу облици повезивања која подлежу контроли (дефинисање концентрација, врсте концентрација, мотиви привредних субјеката за спровођењем концентрација, одређивање прагова за нотификацију, поступак нотификације), одређивање релевантног тржишта и тржишних удела учесника у концентрацији, ефекти концентрација на конкуренцију, критеријуми за оцену концентрација и употреба аргумената за оправдање концентрације, поступак испитивања концентрација, овлашћења надлежног тела у поступку контроле (истражна овлашћења, кажњавање учесника, мере деконцентрације) и судска контрола донесених одлука о концентрацијама.

3. Основне хипотезе од којих се полазило у истраживању

У својој докторској дисертацији, мр Ивана Ракић је приликом истраживања пошла од неколико хипотеза које је током свеобухватне анализе и потврдила. Имајући у виду могуће негативне ефекте концентрација на конкуренцију, основна полазна хипотеза у раду је да је упркос великим потенцијалним користима концентрација потребно вршити њихову контролу и, уколико постоје услови предвођени законом,

условити или забранити њихово спровођење. Контрола концентрација представља зато изузетно важан елемент политике заштите конкуренције, јер се спровођењем контроле врши директан утицај на тржишну структуру. Због тога је битно да се контрола ваљано уреди и да се обезбеди правилна примена утврђених правила.

Међутим, кандидат истовремено истиче да, због тога што се спровођењем концентрација остварују бројне користи за учеснике на тржишту и за привреду, у раду се мора поћи и од хипотезе да су концентрације *a priori* пожељне активности на тржишту и да нису *per se* забрањене. Тело надлежно за заштиту конкуренције отуда мора да примени одговарајући правни стандард приликом испитивања концентрације и да на основу различитих критеријума процени ефекте концентрације на конкуренцију и донесе одлуку о њеном спровођењу.

У дисертацији се затим полази од хипотезе да, као што политика заштите конкуренције мора бити уравнотежена, тако је и контролу концентрација потребно уредити на начин који омогућава да се забране само оне концентрације које заиста угрожавају конкуренцију, а да се истовремено не спрече концентрације које увећавају економску ефикасност. Да би се обезбедила заштита конкуренције од угрожавања путем стицања превелике тржишне моћи учесника у концентрацији, контрола концентрација треба да подлеже строгим правилима и процедурама. Примена ових правила, при томе, не сме умањити правну сигурност на тржишту, јер неизвесност у погледу примене прописа може дестимулисати учеснике на тржишту, што се може негативно одразити на њихова повезивања и на привредни развој земље. Учесници на тржишту, међутим, могу бити дестимулисани и уколико законодавац пропише превише строга правила, па се закључује да је умерен режим контроле концентрација најпримеренији потребама привреде неке земље. Кандидат, дакле, наглашава да се правилима о контроли концентрација мора ваљано заштити концентрација на тржишту, али да се њима истовремено морају и стимулисати концентрације учесника на тржишту.

Отуда и Закон о заштити конкуренције, којим је успостављен правни режим контроле концентрација у Републици Србији, усваја савремена решења која су прихваћена и у праву ЕУ и која би могла да обезбеде заштиту конкуренције на тржишту Републике Србије. Резултати спроведеног истраживања, како наводи кандидат, потврђују да прописи о контроли концентрација у Републици Србији представљају добар основ за заштиту конкуренције и да је систем контроле концентрација у Србији усаглашен са контролом концентрација у ЕУ. Ипак, у раду се закључује да постоје и одређена питања која би се могла другачије уредити и која је, према мишљењу кандидата, могуће унапредити како би се олакшало повезивање учесника на тржишту, увећала правна сигурност и унапредила заштита конкуренције.

4. Коришћена методологија

У складу са предметом и циљем дисертације, приликом истраживања су коришћени различити методи: нормативни, догматски, аксиолошки, упоредноправни и историјски метод.

Нормативни и догматски методи су коришћени као главни правни методи, како би се утврдила основна начела контроле концентрација, садржина правних норми које регулишу ову област и њихово место у оквиру правног система. Током истраживања, догматски метод се користио да би се анализирано значење позитивноправних правила која регулишу контролу концентрација у Републици Србији и ЕУ и других правила чија примена је релевантна за предмет дисертације, док се нормативни метод примењивао да би се постојећа правила анализирана као део целовитог правног система, тј. да би се сагледала са тачке гледишта системског јединства.

Аксиолошки метод се користио да би се критички анализирана правила о контроли концентрација и да би се након њихове оцене изнели одређени предлози за могуће измене тих правила и за њихово побољшање. Применом аксиолошког метода анализирана је и пракса Комисије за заштиту конкуренције, Европске комисије и судова ЕУ, како би се указало на постојеће проблеме у примени прописа и на решења која се могу прихватити у праву Републике Србије.

Као помоћни методи, у дисертацији су примењени историјски и упоредноправни методи. Историјски метод је био потребан да би се истражила правила о контроли концентрација која су претходила доношењу постојећих правила, пошто је анализа развоја правног режима контроле концентрација у Србији и ЕУ била неопходна за постизање циља ове дисертације. Историјски метод је коришћен и за анализу одлука Комисије за заштиту конкуренције, Европске комисије и судова ЕУ.

Мр Ивана Ракић се служила и упоредноправним методом, да би упоредила контролу концентрација у Србији и ЕУ, тј. да би се утврдиле сличности и разлике у регулисању контроле концентрација у праву Републике Србије и ЕУ. Поређење је извршено да би се дала оцена о усклађености права Републике Србије са правом ЕУ, што је значајно због започетог процеса приступања Србије ЕУ. Ипак, упоредноправни метод је примењен првенствено због сазнавања правила и праксе у ЕУ како би се утврдила она правила ЕУ која би се могла применити и у Србији, а којима се може обезбедити већа заштита конкуренције на тржишту Републике Србије. Упоредноправни метод на тај начин омогућава да се увидом у праксу ЕУ критички оцене прописи Републике Србије и пракса Комисије за заштиту конкуренције.

5. Кратак опис садржаја дисертације

У складу са наведеним предметом и циљевима дисертације, поред Уводних разматрања и Закључка, докторска дисертација се састоји из пет основних делова (глава), који су организовани у поглавља и појединачне тематске целине.

У **Уводним разматрањима** (стр. 1-7), мр Ивана Ракић указује на основна питања у вези са концентрацијама и њиховом контролом, на значај прописа којима се уређује контрола концентрација, као и на значај (правилне) примене ових прописа.

У **Глави I** (Појам и основне карактеристике концентрација, стр. 8-49), кандидат прво дефинише концентрације привредних субјеката, а затим представља основне карактеристике овог облика повезивања учесника на тржишту. Кандидат наводи да се концентрације могу одредити као различити облици статусног или уговорног обједињавања привредних субјеката којима се на трајној основи мења контрола над једним или више привредних субјеката, односно учесника на тржишту, и којима се они доводе под заједничку контролу, чиме се остварује пословно јединство свих учесника у концентрацији који су до тада били независни. Неке од основних карактеристика концентрација садржане су у наведеној дефиницији, док до осталих карактеристика кандидат долази закључивањем на основу саме дефиниције.

Након наведених излагања, у раду се термилошки разграничавају изрази који се користе за означавање појма „концентрације“ у праву Републике Србије и ЕУ и врши класификација концентрација на хоризонталне, вертикалне и конгломератске концентрације, с напоменом да се вертикалне и конгломератске концентрације сврставају у тзв. нехоризонталне концентрације због тога што на другачији начин од хоризонталних концентрација утичу на промену тржишне структуре и тиме на конкуренцију. Глава I се завршава делом о изворима права у Републици Србији и ЕУ, са посебном анализом могућности примене правила ЕУ у поступцима контроле у Републици Србији.

Глава II (Значај концентрација привредних субјеката, стр. 50-107) односи се на користи од концентрација, пре свега у погледу економске ефикасности, и на негативне последице концентрација на конкуренцију, да би се затим изнели разлози за (*ex ante*) контролу концентрација. Кандидат отуда прво систематично излаже мотиве привредних субјеката за повезивањем, с обзиром на бројне користи за учеснике на тржишту од спровођења концентрација, да би након тога анализирао могуће негативне ефекте концентрација на конкуренцију.

Унилатерални ефекти се јављају због стицања, односно јачања тржишне моћи учесника у концентрацији и слабљења конкурентских притисака који су постојали пре концентрације, пошто уклањањем конкурентских притисака настаје опасност да ће повезани учесници на тржишту злоупотребити стечену тржишну моћ и тиме нарушити конкуренцију. Координативни ефекти се односе на лакше међусобно усаглашавање учесника на тржишту након концентрације, па се, с обзиром на мањи број субјеката на тржишту, увећава вероватноћа закључивања рестриктивних споразума, односно настанка и одржавања картела. Објашњени су и негативни ефекти концентрација на друштвено благостање који настају као последица неповољних тржишних структура, а заснивају се на различитим облицима економске неефикасности: алокативна неефикасност, производна неефикасност, динамичка неефикасност и расипање ренте.

Кандидат на крају закључује да је контрола концентрација неопходна како би се заштитила конкуренција на тржишту и као аргументе у прилог тој тези наводи бројне разлоге за спровођење контроле (указујући истовремено и на поједина мишљења и разлоге против контроле концентрација), с посебним освртом на предности претходне (*ex ante*) контроле концентрација.

У **Глави III** (Релевантно тржиште, стр. 108-120), кандидат се бави утврђивањем релевантног тржишта, пошто је то обавезна фаза у поступцима контроле концентрација. Утврђивањем релевантног тржишта врши се неопходна идентификација тржишних учесника који међусобно конкуришу један другом у погледу производа (добара и услуга) које нуде на одређеном географском подручју, чиме се одређују границе оног дела тржишта на којем постоје конкурентски притисци са којима се суочавају учесници у концентрацији, и на којем се утврђују ефекти концентрације у конкретном случају. Зато се у раду релевантно тржиште одређује помоћу дефиниција релевантног тржишта производа и релевантног географског тржишта, а посебно се указује на значај правилног утврђивања релевантног тржишта.

У наставку излагања, кандидат се бави тестом претпостављеног монополисте (*hypothetical monopolist test*), као најпознатијом квантитативном техником за утврђивање релевантног тржишта у упоредном праву, затим, концепцијом ценовне еластичности тражње, најважнијим квантитативним методом на којем се заснива спровођење теста претпостављеног монополисте, као и осталим критеријумима за утврђивања релевантног тржишта. На крају се кандидат осврће на праксу утврђивања релевантног тржишта у Републици Србији и указује на то да у праву Републике Србије примена теста претпостављеног монополисте није обавезна, будући да Уредба о критеријумима за утврђивање релевантног тржишта не предвиђа његову примену, односно уопште га не спомиње. Мр Ивана Ракић сматра да би било пожељно да се прописима обезбеди његова примена у поступцима контроле концентрација, као и у другим поступцима заштите конкуренције.

Глава IV (Облици концентрација, стр. 121-174) посвећена је детаљној анализи капиталних трансакција које се у прописима наводе као појединачни правни облици концентрација (спајања привредних друштава, стицања контроле или преузимања, заједничко улагање – *joint venture*), као и анализи оних капиталних трансакција које представљају изузетке од контроле концентрација, пошто се у тим случајевима сматра да не постоји концентрација. Посебна пажња се посвећује финансијским праговима за пријаву концентрација, значају правилног утврђивања висине ових прагова и начину на који се утврђује испуњеност прагова нотификације. Кандидат посебно објашњава како су прагови нотификације утврђени у праву Републике Србије и ЕУ и осврће се на оптерећеност Комисије за заштиту конкуренције због ниских прагова нотификације.

Глава V (Поступак контроле концентрација, стр. 175-303) представља посебно важан део дисертације, с обзиром на то да је посвећен оцени ефеката концентрације на конкуренцију и самом поступку контроле концентрација. Кандидат пре свега истиче обавезу прекида спровођења концентрације до доношења одлуке о дозвољености

концентрације и анализира подношење пријаве концентрације којом се покреће поступак контроле, као и могућност покретања контроле по службеној дужности. Затим следи излагање о оцени дозвољености концентрација, у којем се детаљно објашњавају критеријуми за оцену концентрација на основу којих тело надлежно за заштиту конкуренције утврђује да ли може да одобри концентрацију (безусловно или условно) или мора да је забрани.

Као основни материјално-правни критеријум који се примењује приликом оцене концентрације, Комисија за заштиту конкуренције и Европска комисија примењују исти правни стандард – тзв. *SIEC* тест, тј. тест значајног нарушавања делотворне конкуренције (*significant impediment of effective competition test*), тако да се у раду анализира примена овог теста и врши његово поређење са тестом доминантног положаја или тестом доминације (*dominance test*), који се у ЕУ примењивао пре теста значајног нарушавања делотворне конкуренције. Критеријум стицања доминантног положаја је најважнији чинилац на основу кога се процењује нарушавања конкуренције, због чега се пажња посвећује утврђивању доминантног положаја на релевантном тржишту, односно стицању знатне тржишне моћи, пошто се правна дефиниција доминантног положаја своди на економску дефиницију тржишне моћи. Од осталих критеријума за оцену концентрација, кандидат издваја структуру тржишта, супротстављену моћ купаца и улазак на тржиште, и том приликом напомиње да се многи од предвиђених критеријума за оцену концентрација истовремено користе и приликом утврђивања доминантног положаја.

У поступку оцене концентрација, учесници у концентрацији могу да користе и аргументе за одбрану намераваних концентрација које би могле бити забрањене због нарушавања конкуренције, тако да се излагање о оцени концентрација завршава анализом ових аргумената. Аргумент економске ефикасности (*efficiency defence*) користи се када концентрација има значајне позитивне ефекте по ефикасност који могу неутралисати негативне ефекте на конкуренцију, а аргумент друштва у финансијским тешкоћама (*failing firm defence*) ако у концентрацији учествује привредно друштво које се због финансијских тешкоћа налази пред стечајем или ликвидацијом и које због тога не би могло да опстане на тржишту.

У делу који се односи на поступак испитивања концентрације, кандидат посебно објашњава поступке контроле које спроводе Комисија за заштиту конкуренције и Европска комисија, а који се обично спроводе у две фазе (скраћени и испитни поступак). Том приликом се анализирају рокови за доношење одлука у поступку контроле; последице недоношења одлука у предвиђеним роковима; врсте одлука које се доносе током испитивања концентрације; овлашћења Комисије за заштиту конкуренције и Европске комисије у поступку контроле, са посебном освртом на спровођење увиђаја; санкције због повреде прописа о контроли концентрација; као и питање надлежности Европске комисије у погледу концентрација које немају европску димензију, а спадају у надлежност више земаља чланица, и у погледу концентрација које имају европску димензију, али могу утицати на конкуренцију у појединој земљи или више земаља чланица.

Условном одобрењу концентрација посвећен је посебан део, пошто Комисија за заштиту конкуренције и Европска комисија могу условно да одобре концентрацију, прописивањем додатних услова и обавеза, тј. корективних мера које учесници у концентрацији морају у утврђеним роковима да изврше пре или после спровођења концентрације. Концентрација се може условно одобрити када изазива сумњу да ће нарушити конкуренцију, па су учесници у концентрацији спремни да предузму одређене мере како би изменили околности под којима се она реализује. Сврха ових мера је очување конкурентске структуре на тржишту, односно спречавање могућег нарушавања концентрације, а њихова подела је извршена према томе да ли се услови који се постављају учесницима у концентрацији односе на структуру или на понашање учесника у концентрацији – на структурне мере (*structural remedies*) и мере понашања (*behavioural remedies*).

На крају се анализира судска контрола решења Комисије за заштиту конкуренције и одлука Европске комисије, пошто контролу одлука о концентрацијама у праву Републике Србије и праву ЕУ врше судови, што је уобичајено правило у упоредном праву. Жалба против решења Комисије за заштиту конкуренције Републике Србије, односно против одлука Европске комисије, није допуштена, већ њихову законитост цени Управни суд Републике Србије, односно Општи суд Европске уније. На тај начин се афирмише посебан положај органа надлежних за контролу концентрација, а странама у поступку обезбеђује заштита од могућег незаконитог поступања надлежних административних органа.

У **Закључку** (стр. 304-309) се излажу резултати спроведеног научног истраживања и даје конзистентна оцена о контроли концентрација у Републици Србији. Кандидат износи мишљење да прописи о контроли концентрација у Републици Србији представљају добар основ за заштиту конкуренције и да су, у принципу, усклађени са правилима ЕУ о концентрацијама, будући да не постоји неко значајније одступање од решења права ЕУ. Кандидат, међутим, сматра би се прописи о контроли концентрација могли унапредити у појединим областима, због чега се наводе одређена питања на која би требало обратити пажњу приликом будућих измена прописа, када се оне буду вршиле. Указује се на то да Србији недостају поједина решења која би могла да олакшају повезивање учесника на тржишту, увећају правну сигурност и унапреде заштиту конкуренције, па се дају одређене сугестије у погледу побољшања постојећих прописа које би, како сматра мр Ивана Ракић, биле у интересу Републике Србије и у складу са правом ЕУ. Закључује се да би доношење посебних правила (уредаба, смерница или упутстава) којима би се детаљније уредила бројна питања у вези са контролом концентрација био нарочито важан корак ка унапређењу заштите конкуренције у Републици Србији и увећању правне сигурности.

6. Остварени резултати и научни допринос дисертације

Актуелност тематике којом се кандидат бави у докторској дисертацији се посебно показује у условима у којима је домаћа Комисија за заштиту конкуренције, након усвајања прописа који представља правни основ за контролу концентрација

средином прошле деценије, велики део сопствених ресурса, нарочито радног времена запослених алоцирала управо на ову активност. Контрола концентрација је тада постала најзначајнија активност Комисије са становишта њених (оскудних) ресурса. Штавише, увођење претходне (*ex ante*) контроле концентрација у српско право конкуренције имало је значајан утицај на пословне одлуке привредних субјеката у погледу капиталних трансакција, што је нарочито значајно за привредну попут српске, која се још увек налази у процесу реструктурирања и приватизације, који се заснива на разноликим капиталним трансакцијама, укључујући, у великој мери, и концентрације. Коначно, ипак су најконтроверзнији случајеви спровођења права конкуренције у Србији, они које је са занимањем пратила стручна и не само стручна јавност, били из области контроле концентрација.

Остварени резултати спроведеног истраживања показали су, између осталог, све специфичности домаћег права конкуренције у области контроле концентрација и упоредном анализом са правом конкуренције ЕУ у овој области показали која су то места на којима постоје значајне разлике, пре свега у погледу тога да домаће право не познаје одређене прописе који олакшавају у убрзавају примени права конкуренције у погледу контроле концентрација, односно која увећају правну сигурност учесника на тржишту, пре свега учесника концентрације. При томе, кандидат с правом указује на то да недостатак ових прописа треба посматрати не само у светлу заштите конкуренције, већ и у светлу утицаја на подстицаје привредним субјектима да ступају у концентрације којима се увећава економска ефикасност. Дакле, не ради се само о томе да ли се постојећи прописи у области права конкуренције примењују, већ и како примена постојећих прописа, поготово у светлу тога да не постоје сви потребни прописи, утиче на економску ефикасност и друштвено благостање. Мр Ивана Ракић је јасно утврдила које су то области у којима не постоје одговарајући домаћи прописи, односно које су то области у којима се решења садржана у постојећим домаћим прописима разликују од уобичајених решења у праву ЕУ и показала које су то лоше последице оваквог одступања по економску ефикасност српске привреде и друштвено благостање у нашој земљи.

Резултат истраживања у дисертацији огледа се и у чврстом ставу кандидата на који начин треба приступи реформи и даљем развоју домаћих прописа о заштити конкуренције, како би се створили одговарајући подстицаји учесницима на тржишту и како би се увећала правна сигурност, односно како би се умањио регулаторни ризик са којим се суочавају. На пример, кандидат је утврдио да је потребно успоставити смернице за оцену концентрација, како би се диференцирано приступило хоризонталним концентрацијама, које имају, односно могу имати снажне негативне ефекте на конкуренцију, и нехоризонталним концентрацијама (вертикалне и конгломератске), чији су негативни ефекти на конкуренцију далеко блажи,

Значајан допринос ове дисертације је да се, по први пут у домаћој литератури, свеобухватно, како са правне, тако и економске тачке гледишта разматра феномен контроле концентрација поредећи домаћа правна решења и прописе ЕУ. При томе се наведено поређење на своди искључиво на разлике у позитивним прописима, већ и на

последнице примене тих прописа, сагледавано са становишта правне сигурности и подстицаје који се стварају учесницима на тржишту, а све у циљу максимизације друштвеног благостања као општеприхваћеног критеријума.

Кандидат је изнео и конкретне предлоге измене постојећих прописа како би се увећала правна сигурност ученика у концентрацијама, односно учесника на тржишту. На пример, кандидат препоручује да се уведе обавеза примене теста претпостављеног монополисте при утврђивању релевантног тржишта, да се приступи редефинисању, односно увећању прагова за пријаву концентрација, сужавање појма прихода који се користи за формулисање наведених прагова, продужење рока за пријаву концентрације итд. Све су то конкретни предлози који се могу релативно лако преточити у одговарајуће законске и подзаконске прописе, што би имало за последицу увећање правне сигурности и, на дуги рок посматрано, стварање одговарајућих подстицаја учесницима на тржишту за економску ефикасност.

7. Закључак

Из оцене остварених резултата и научних доприноса може се закључити да је докторска дисертација мр Иване Ракић зрело, веома добро структурирано, систематично, оригинално и самостално научно дело у области правно-економске анализе контроле концентрација као једног од стубова права конкуренције, односно прописа усмерених ка заштити конкуренције. Кандидат врло јасно и прегледно излаже чак и она најсложенија, односно најконтроверзнија питања, будући да ова област права конкуренције обилује контроверзама. Мр Ивана Ракић користи богату литературу, домаћу и, пре свега, инострану, као и велики број релевантних прописа и других докумената Европске уније и Србије, што јој омогућава да на свеобухватан начин сагледа како различите и бројне аспекте посматрања контроле концентрација, тако и да предложи побољшања прописа из ове области којима се стварају подстицаји привредним субјектима за увећање економске ефикасности, па тиме и друштвеног благостања. На основу спроведене свеобухватне анализе позитивних страна и инхерентних слабости различитих могућности за примену контроле концентрација, кандидат је дао теоријски и практично утемељене предлоге како да се превазиђу уочени проблеми, поготово они везани за правну сигурност учесника на тржишту, што чини својеврну „додату вредност“ ове дисертације. Због тога се надамо да ће српском законодавцу и онима који имају одлучујући утицај у погледу формулисања политике заштите конкуренције у Србији и одговарајућих прописа из ове области резултати овог истраживања и изнети предлози бити корисни у даљим реформама српског права конкуренције.

На основу свега наведеног, Комисија је утврдила да докторска дисертација **мр Иване Ракић**, под насловом **„КОНЦЕТРАЦИЈЕ ПРИВРЕДНИХ СУБЈЕКТА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ СА ОСВРТОМ НА ПРАВО ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ“** представља оригинално и самостално научно дело и да је урађена у складу са важећим стандардима и у свему према наводима из одобрене пријаве. Отуда, са великим

задовољством констатујемо да су се стекли услови за њену одбрану, те предлагемо Наставно-научном већу Правног факултета Универзитета у Београду да одобри јавну одбрану ове докторске дисертације.

ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ:

Др Весна Бесаровић,
редовни професор Правног факултета Универзитета у Београду у пензији

Др Борис Беговић,
редовни професор Правног факултета Универзитета у Београду

Др Владимир Павић,
ванредни професор Правног факултета Универзитета у Београду

Др Душан Поповић,
ванредни професор Правног факултета Универзитета у Београду

Др Сања Данковић Степановић,
ванредни професор Факултета политичких наука Универзитета у Београду

На основу члана 24. и члана 135. став 7. Статута Правног факултета Универзитета у Београду, а у смислу одредаба члана 124. и 125. Статута Правног факултета Универзитета у Београду из 2002. године, Наставно-научно веће Правног факултета Универзитета у Београду, на XVIII седници од 22. септембра 2014. године, донело је

О Д Л У К У

Члан 1.

Прихвата се извештај Комисије за преглед и оцену докторске дисертације кандидаткиње **мр ИВАНЕ РАКИЋ** под насловом: **"Концентрације привредних субјеката у Републици Србији са освртом на право Европске уније"**, и одређује Комисија за одбрану, у саставу:

др Весна Бесаровић, редовни професор у пензији
др Борис Беговић, редовни професор
др Владимир Павић, ванредни професор
др Душан Поповић, ванредни професор
др Сања Данковић Степановић, ванредни професор Факултета политичких наука Универзитета у Београду.

Универзитет у Београду је, 27. октобра 2009. године, актом 02 број: 612-21/138-09, дао сагласност на предлог теме докторске дисертације.

Кандидаткиња је објавила рад: „Примена прописа о контроли концентрација на структурне везе—осврт на предлог Европске комисије“, *Право и привреда*, 4-6/2014, 523-536.

Објављени рад квалификује кандидаткињу за одбрану докторске дисертације.

Члан 2.

О извршењу ове одлуке стараће се Декан Правног факултета Универзитета у Београду.

03-број: _____

ПРЕДСЕДНИК НАСТАВНО-НАУЧНОГ ВЕЋА

Декан

Београд

Професор др Сима Аврамовић